

9. 5. 2005

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Reforma obchodního rejstříku

Poslanecká sněmovna dne 3. května 2005 znovu schválila Senátem vrácenou předlohu dílčí novely obchodního zákoníku, občanského soudního řádu a některých dalších souvisejících zákonů zavádějící některé revoluční novoty v oblasti českého obchodního práva. Návrh počítá, mimo jiné, s podstatným zásahem do stávajícího systému fungování obchodního rejstříku.

Na potřebě zjednodušení a zefektivnění fungování obchodního rejstříku se po letech plamenných diskusí podařilo v druhé polovině loňského roku konečně dosáhnout napříč polarizovaným politickým spektrem zásadní shody a zavedení nového systému tak díky záslužné iniciativě v Poslanecké sněmovně nestojí nic v cestě. Bude-li novela podepsána prezidentem republiky a včas publikována, měla by začít platit od 1. července 2005.

Důvody vedoucí k potřebě zásadní modernizace fungování obchodního rejstříku není třeba na tomto místě rozebírat. Novela nepochybně postihne fungování obchodního rejstříku jako instituce. Základním cílem novely je zbavit obchodní rejstřík role přísného dohlázele nad chováním podnikatelů a přenést větší míru odpovědnosti na podnikatele. Celá řada údajů vedených obchodním rejstříkem je mnohdy spíše interní záležitostí společnosti (podnikatele) a dopad na právní poměry třetích osob je poměrně malý. V případě, kdy tomu tak není, je pak třetí osoba chráněna nejen principem publicity obchodního rejstříku, ale rovněž zásadou dobré víry a ochranou řádně nabytých práv.

Fungování obchodního rejstříku bude nově ovládáno **tzv. registračním principem**. Ten má umožnit zjednodušení, zrychlení a ve svém důsledku i zlevnění procedur podmiňujících registraci v obchodním rejstříku.

Z hlediska jednoho ze záměrů novely na odstranění zbytečných administrativních překážek a snížení nákladů na zakládání společností podnikatelská sféra patrně ocení stanovení předepsaných závazných formulářů pro zápis, změnu či výmaz zapisovaných skutečností. Formuláře budou (de facto jsou již dnes) dostupné na internetu spolu se seznamem příloh nutných k zápisu dané skutečnosti do obchodního rejstříku. Dle tvůrců novely zákonu podnikateli v zásadě postačí **vyplnit předepsaný formulář, doložit v něm uvedené přílohy o doručit vše na soud**. Tímto krokem se zákonodárce snaží usnadnit styk s rejstříkem zejména drobným podnikatelům aby tito, pokud si to nepřejí, nebyli pouze pro komplikovanost současného systému nuceni vyhledat osobu znalou práva (zpravidla advokáta), aby jim poradila, které nezbytné dokumenty a podklady pro zápis je třeba obstarat a podnikatele případně zastoupila ve vlastní řízení u obchodního rejstříku. Rovněž by mělo zaniknout tolik kritizované úřednické dotváření práva. Navrhovatel je dnes nucen dokládat mnohdy různé skutečnosti či dokumenty, přičemž požadavek na předložení nebo doložení nevyplývá ze zákona, nýbrž je vyvozen z obecné povinnosti prokázat v řízení u rejstříkového soudu veškerá tvrzení obsažená v návrhu na zápis. Na obsah či způsob průkazu té či oné skutečnosti přitom neexistuje vždy jednotný názor. Ve výsledku to pro podnikatele znamená nejistotu a protahování času nutného k dosažení zápisu. Novela proto zdůrazňuje povinnost soudu hledat rozhodné skutečnosti rovněž v jiných dokumentech, které byly k návrhu přiloženy. Soud by tedy neměl do budoucna zamítnout zápis jenom proto, že některá s přiložených listin nespĺňuje některé nepodstatné formální požadavky či je nesprávně označena, pokud lze určitou skutečnost (např. souhlas se zápisem apod.) vyvodit z jiného přiloženého dokumentu. Od zavedení formulářů si zákonodárce slibuje také snížení zátěže soudních úředníků spojené s psaním výzev k odstranění nedostatků a podobně. Návrhy nespĺňující ani základní požadavky zákona by měly jednoduše zmizet. Zavedení formulářů rovněž podtrhuje zamýšlenou koncepci obchodního rejstříku coby instituce ryze evidenční, nikoliv přezkumné.

Další podstatnou změnou, která značně urychlí především zápis občanů ze zemí mimo EU jako osob tvořících orgány nebo členy orgánů podnikatele, je zrušení povinnosti dokládat **povolení k pobytu** těchto osob. Odpadne tak zcela zbytečné vyřizování povolení k pobytu, což bylo velmi kuriózní zejména u cizinců, kteří se na našem území vyskytovali jen po krátkou dobu nezbytně nutnou k vyřízení záležitostí společnosti a provozu podniku ponechali zcela v intencích podřízených osob. Požadavek doložení povolení k pobytu, který před necelým rokem ještě postihoval i občany zemí EU (formálně pak byl ze zákona požadavek vypuštěn teprve k 1. lednu 2005), rovněž k vedl k ohrožení důvěry v zápis v obchodním rejstříku, kdy zahraniční osoby jednaly a zavazovaly jako statutární orgány společnost mnohem dříve, než se podařilo vyřídit všechna potřebná povolení k zápisu do obchodního rejstříku.

Návrh počítá rovněž s možností prokázat některé skutečnosti zapisované do obchodního rejstříku písemným prohlášením. Jedná se především o zapisované sídlo či jeho změnu, kdy napříště postačí k prokázání právního důvodu užívání prostor písemné prohlášení vlastníka nemovitosti, bytu či nebytového prostoru, případně osoby oprávněné s tímto nakládat, že s umístěním sídla souhlasí. Dále se pak s prohlášením počítá v případech doručování zahraničním osobám (např. členům statutárního orgánu), kdy budou tyto povinny sdělit rejstříkovému soudu při zápisu do rejstříku tuzemskou adresu pro doručování nebo zmocněnce na území ČR. Předěje se tak problémům s doručováním do ciziny. Současně odpadne povinnost předkládání nájemních smluv na prostory sídla, resp. místa pobytu zahraničních osob.

Mezi další zamýšlené novinky spojené s technickým pokrokem naší doby lze bezesporu zařadit možnost podávání návrhu na zápis a žádostí o opis zápisu v **elektronické podobě**. V souladu s již probíhající digitalizací Sbírkou listin pak zákon počítá s vedením celého obchodního rejstříku pouze v digitální podobě, kdy nově došlé dokumenty budou bez zbytečného odkladu dematerializovány postupem v souladu s připravovanou vyhláškou Ministerstva spravedlnosti. Do sbírky listin budou moci být ukládány i listiny v úředních jazycích EU, v případě sporu však bude platit český překlad.

Předpokladem nového fungování obchodního rejstříku byly nezbytné **změny v procesním základu rozhodování** rejstříkových soudů obsaženém v občanském soudním řádu. Novela tohoto zákona se snaží především eliminovat dosavadní věcný přezkum, vadně naformulované lhůty, spornost a mnohdy nejednotnost samotných požadavků jednotlivých rejstříkových soudů a další problémy současné právní úpravy vyúsťující v neefektivnost celkového fungování obchodního rejstříku. Dosavadní pojetí konstitutivního či deklaratorního účinku zápisu zůstává novelou nedotčeno. Z hlediska personálního by mělo být rozhodování přesunuto na vyšší soudní úředníky. V řízení ve věcech obchodního rejstříku by měl činit všechny právní úkony, včetně zapisování do rejstříku samotného, zpravidla vyšší soudní úředník. Soudci se má věc se k rozhodování dostat teprve u složitějších věcí, které vyžadují rozhodnutí usnesením.

Vyhoví-li návrhu, rejstříkový soud nemá do budoucna vyhotovovat formální písemné rozhodnutí, nýbrž bez dalšího provést **zápis** a účastníkům řízení do 3 dnů zaslat výpis o zápisu, jež byl předmětem návrhu.

Jako zcela zásadní rys nové koncepce se jeví především **opuštění věcného přezkumu a přechod na princip registrační**. Rejstříkový soud tedy již nebude přezkoumávat **hmotněprávní** předpoklady návrhu, ale pouze předpoklady **formální** přesně definované zákonem. Reformou rejstříku je opětovně posílena úloha a odpovědnost notářů. Obsah notářského zápisu, tam kde jej zákon k zápisu vyžaduje, nebude soudem v řízení o zápis nadále věcně přezkoumáván. Soud pouze formálně zjistí, zda -li jsou podnikatelem tvrzené údaje v souladu s obsahem notářského zápisu.

Novela rovněž zužuje výčet osob, které budou považovány za **účastníky rejstříkového řízení**. Účastníkem bude v podstatě pouze podnikatel a osoby, které prokážou právní zájem na zápisu, změně či výmazu určité skutečnosti. Možností podání návrhu na zápis také osobami odlišnými od podnikatele bude řešen zásadní problém, kdy nečinnost podnikatele ve věcech registrace zákonem stanovených skutečností mohla být jen obtížně prolomena. Například zanikne-li jednateli funkce, bude se moci sám domáhat výmazu z rejstříku, pokud tak do 15 dnů neučiní společnost. Bez ohledu na výše uvedené však osoby zapisované do rejstříku jako např. členové statutárních orgánů apod. účastníky řízení za běžných situací nebudou. Osoby zapisované podnikatelem do obchodního rejstříku budou nadále jejich souhlas se zápisem do rejstříku dokládat písemným souhlasem (s úředně ověřeným podpisem), pokud tento souhlas nebude možno dovodit z jiného dokumentu, např. notářského zápisu.

Jak prokázala dosavadní praxe v ČR, rozhodující záležitostí pro rozhodování soudů jsou **lhůty**. Současná právní úprava od soudu požaduje, aby do 15 dnů učinil úkony směřující k rozhodnutí věci. Lhůta pro samotné rozhodnutí ve věci stanovena není. V každém případě se pak podnikatel jakékoliv lhůty pro rozhodnutí jen obtížně dovolá. Nová úprava přesně stanovuje jednak lhůtu pro zápis či rozhodnutí, a jednak obsahuje tzv. zápis pro zmeškání lhůty pro

případ, kdy lhůta pro zápis nebude rejstříkovým soudem dodržena. Shodně jako např. při reformě rejstříku před 2 lety na Slovensku, **lhůta pro rozhodnutí** byla stanovena **na 5 pracovních dnů** ode dne podání návrhu, pokud zákon nestanovuje jinde lhůtu ještě **kratší**. Pokud rejstříkový soud nerozhodne ve věci včas, tj. neprovede zápis do rejstříku nebo nevydá usnesení, **platí fikce, že navrhovaný zápis se považuje za provedený dnem následujícím po marném uplynutí lhůty**. V případě, kdy by podnikatel či osoby zapisované do obchodního rejstříku v rámci zápisu podnikatele chtěly u rejstříkového soudu domáhat **změny** nebo výmazu zápisu výše uvedenou fikcí, zákon jim k tomu dává ještě preklusivní (propadnou) lhůtu v délce **jednoho měsíce od zápisu**.

Napříč Evropou by bylo obtížné hledat jednotné koncepční řešení obchodního rejstříku. Ačkoliv obvyklým požadavkem na moderní právní úpravu je její celistvost a přehlednost, Česká republika se těchto parametrů právní úpravy nedočká ani přijetím zmiňovaných novel. Je třeba mít na zřeteli, že základem pro změny ve fungování obchodního rejstříku není tentokrát ucelený vládní návrh, nýbrž iniciativa poslanců na půdě Poslanecké sněmovny spojená s dosažením širšího politického konsensu.

Teprve praxe měsíců následujících po spuštění reformy obchodního rejstříku ukáže, nakolik se zákonodárci podařilo dosáhnout pro podnikatele skutečného zjednodušení, zrychlení a zlevnění procedur či zda se těžiště zpracování a kontroly dokumentace pro vlastní registraci a souvisejících nákladů spíše jen přeneslo do „před-registrační fáze“. Bez ohledu na nepochybně dobrý výchozí záměr tvůrců zákonné předlohy dosáhnout zjednodušení, zrychlení a zlevnění a současně i brzké elektronizace obchodního rejstříku pomocí formulářů, kvantum zapisovaných skutečností a požadavky na dodržení přísné formy u celé řady přikládávaných listin pro registraci, resp. ukládaných do Sbírký listin, zůstane totiž i po novele v podstatě nezměněno. Taková změna by totiž musela být předmětem ucelenější novely českého obchodního práva. Tu si patrně vynutí další vývoj v naší zemi, zejména pak hlubší začleňování do struktur EU a jejího fungování. V krátkodobém horizontu se mohou vyskytnout problémy s cílenou dematerializací (elektronizací) obchodního rejstříku. Lze si jen obtížně představit, že v dohledné době bude navrhovatel ve stavu získat a rejstříku v elektronické podobě předložit ne snad jen samotný formulář, ale především veškeré přílohy požadované k návrhu. V takovém případě pak bude komunikace podnikatele s obchodním rejstříkem probíhat elektronicky jen ve velmi omezené míře závislé na tom, nakolik se i ostatní subjekty (jako např. notáři, živnostenské úřady, katastrální úřady apod.) přizpůsobí a budou jejich výstupy standardně produkovat v dematerializované podobě. Stejně tak je třeba mít na zřeteli, že reforma zkrátí čas nutný pro registraci na samotném rejstříku, ne však čas, procedury a náklady, které registraci nutně předchází.

Každopádně lze shrnout, že reforma obchodního rejstříku je vykročením správným směrem. Prostor pro další vývoj v naznačeném směru pak nepochybně existuje.

autor je členem kontrolní komise a výboru pro vnější vztahy ČAK
a advokátem v Praze

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reklamace vad stavby](#)
- [Hodnotící dotazníky jako obchodní sdělení v kontrolním plánu ÚOOÚ pro rok 2026](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel x společnost\)](#)
- [Jak se vyhnout zákazu a postihu dohod o určování cen pro další prodej?](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)

- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Zákon Lugového: jak Rusko přepisuje pravidla mezinárodních arbitráží](#)